

Talibî Coşkun Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal'a hayatını anlatırken. (Resim Sayın Profesörün arşivinden alınmıştır.)

Halk Şairi Talibî Coşkun

— I —

Kutlu ÜZEN

GİRİŞ :

Talibî Coşkun'un yaşamı ve edebi kişiliği üzerinde durmadan önce birkaç noktaya değinmeden geçemeyeceğim.

Talibî ismini ilkin Ortaokul sıralarında öğrenci iken duydum. (1954) Babamın özel kitaplığındaki eserlerini karıştırırken Talibî Coşkun'un «AnkaraDestanı» adlı şiir kitabını gördüm. Merakla ve ilgi ile okudum. Babamdan, hakkında az da olsa bilgi edindim. Talibî Sivaslı bir şair idi. Ondört yaşında ilk defa Sivaslı bir halk şairinin adını duymuş ve halk şiiri ile ilgilenmeğe başlamıştım. Veysel'i tanımam daha sonra, 1956 yılında olmuştur. Ali İzzet'i çok sonraları taaa... 1965'lerde tanıdım.

Aradan uzun yıllar geçti. Bir daha da Talibî ile ne ilgilendim; Ne de eserlerini okudum. Talibî zaman zaman Sivas'a gelir genellikle, şimdi yıkılmış bulunan eski Selçuk Ortaokulu-

nun karşısına düşen parkta oturur, donuk gözlerle kendisiyle ilgileyecek birini arardı. Yalnız olduğu her halinden belli idi. Bu adam ne yerd, ne içerdi? Nerede kalırdı? Niçin kimse kendisi ile ilgilenmezdi? 1965 lerde bu soruya kendi kendime sorar, fakat cevabını aramazdım..

Varsa da, yoksa da bir Aşık Veysel'in adı anılırdı. Halk şiiri demek Aşık Veysel demektir. O halk şiirimizin son temsilcisi idi. Hiçbir çağdaş aşık onun ayarında şiir söylememişti. Zaten Veysel, öyle parkta, bahçede oturacak kadar zaman bulamazdı ki. Biz bile özel randevularla (örneğin 1968) Selçuk Otelinde yarım saat görüşebilmiştik. Eee böyle büyük bir âşık varken Talibî Coşkun'u kim dinlerdi.

Yıl 1976. Bu araştırmamı yazarken kendimden utanıyorum. Haydi Veysel'in çevresinde oluşturulan bu mite halk inandı ve inandırıl-

dı ama, bir edebiyat öğretmeni olarak sen nasıl kandan? diye kendi kendimi acımasız eleştiriyorum.

Sayın İbrahim Aslanoğlu Ağustos 1976 tarihli Sivas Folkloru için benden yazı isteyince :

— Ben Talibî hakkında ne yazabilirim ki, dedim.

Talibî'nin antolojiler de yayınlanmış birkaç şiirini ve kısa yaşam öyküsünü herkes yazabilirdi. Fakat sağolsun beni yüreklendirdi. Talibî Çoşkun için tutmuş olduğu dosyayı, özel notlarını, kendisinde daha neler varsa hepsini bana verdi.

Talibî'yi çeşitli yönleriyle tanıtan bir yazı ortaya çıkarsa, bu benden daha çok sayın İbrahim Aslanoğlu'nun çabalarını simgelemiş olacaktır.

Aşağı yukarı bir aydır çalışıyorum. Sayfalar arttıkça Talibî'yi daha iyi tanıyor ve seviyorum. Bu çabamın halk şiirine ilgi duyanları sevindireceğine inanıyorum.

Birinci bölüm :

Talibî Çoşkun'un Yaşam Öyküsü (Hayat Hikâyesi)

1316 (1900) yılında Şarkışla'nın Tonus köyünde doğdu. (1) Asıl adı Hacı Bektaş'tır. Babası Mustafa, annesi Meryem'dir. Lakaplarına Karabağdat Oğulları denir. Ruhsati'nin dedeleri ile Talibî'nin dedeleri aynı soydandır.

Talibî, kendisine Hacı Bektaş adı verilmesinin nedenini şöyle anlatır :

— Dedem yoz tüccarı idi. Haymana'da davar satmış, geri gelirken yolu Hacı Bektaş'a düşmüş. Kendisini çok iyi karşılamışlar; haftalarca misafir etmişler. Bundan dolayı bir şükran borcu olarak «Torunum olunca adını Hacı Bektaş koyacağım» demiş. Köye dönünce ben doğmuşum. Adımı koymuş. (2)

Talibî Çoşkun'un Hacı Bektaş'la bundan başka uzaktan veya yakından başka bir ilgisi yok.

Fazıl Oyat «20 Halk Şairi» adlı eserinde Talibî'nin bir müddet hocaya gittiğinden bahseder. (3) İbrahim Aslanoğlu da şiirlerini yazacak kadar eski ve yeni yazıyı bildiğini söylemektedir. Nitekim Talibî de okur yazar olduğunu şu dörtlükte anlatmaktadır :

Emine'm insafa gelse

Benim sırlarımı bilse

Okur yazarlığı olsa

Konuşurdum nâme ile (2)

Fakat Talibî, bir mahalle mektebini bitecek kadar bile öğrenim görmemiştir. Küçük yaşta babasını yitiren şair, ailesinin geçimini üzerine almıştır. Nitekim bir kitapçığında çocukluk yıllarını şöyle anlatır :

» **Sonra padişahların bakımsızlığı ile bütün memleketi düşman zaptettiği vakit Talibî ancak 14-15 yaşlarında bir seferberlik yetimi idi.» (4)**

Ş İ İ R E BAŞLAMASI :

Talibî şiire nasıl başladığını şöyle anlatmaktadır :

«— 14 yaşında mal çobanlığı yaparken şiire başladım. Bu şöyle oldu : Bir rüya gördüm. Cennet misali bir yer. Âlim kılığında beş altı kişi toplanmış aralarında konuşuyorlar. Bir ara konuşmayı kestiler. Sonra beni aralarına sesleyip bir bardak şerbet verdiler. Arkasından da Emine'yi gösterip :

— Bunu tanıyor musun? diye sordular. Nasıl tamamam? İçim yandı ama söyleyemedim «(2)

Talibî uzun müddet bu rüyanın tesiri altında kalmış. Yaşam boyu etkisinden kurtulmamıştır. Talibî'yi bu rüyadan sonra bir halk âşığı olarak görmekteyiz. İlk şiirini bu «kutsal rüya» dan sonra yazmıştır.

— İlk şiirimi (Ben de sizin gibi düştüm figana) mısraı ile başlayan uzunca bir koşmadır, (2) diyen şair yine kendi ifadesine göre bu şiirini altı ay kimseye söylememiştir. Bir konuşmasında bunun nedenlerini İbrahim Aslanoğlu'na şöyle anlatır :

«— İşte ilk söylediğim şiir budur. Ondan sonra yere, göğe çok söyledim. Emine'ye olan düşkünlüğüm herkes tarafından duyuldu. Türkülerim işitildi. Aşık diye tanıdım. Fakat bu adın söylenmesini istemiyordum. Çünkü kızın anası bazan kirli bir bez görse «Aşık torbasından düşmüş» derdi. Aşıklar topladıklarını bu torbaya koyarlarmış. O kadar ki, torba kirden simsiyah olurmuş. Aşık sözü köyde bu torbayı hatırlatır. Emine duyarsa benden gönlü geçer düşüncesi ile bana aşık demelerini iste-

medim.» (2)

Talibî böyle düşünmüş de böyle mi olmuş? Emineye olan aşkını üç ay, beş ay gizlemiş. Sonra herşey ortaya çıkmış. Önce yakınları öğrenmiş, arkasından bütün köy halkı derken, iş Şarkışla'ya kadar uzamış.

Şiire başlamadan önce de bir takım halk şairlerini tanımaktadır. Nitekim bir konuşmasında :

«— Daha bazı aşklar düğünlerde söylerdi. Ruhsati, Karacaoğlan ve Emrah'ı dinler severdim» der. (2) Bu konuya ikinci bölümde daha geniş değineceğim için, bununla yetiniyorum.

Fazıl Oyat eserinin bir bölümünde Talibî için aşağıdaki bilgileri veriyor : (3)

«Talibî'yi söyleten dayısının kızı, Taşlıhöyük köyünden Keklik Emine'nin aşkıdır.

«İlkbahar gelince köy kızları kırlarda yemlik devşirirler. Talibî bir gün dayısının köyüne giderken yemlik toplayan kızlara rastlıyor. Kızlar dinlenmek için billur kaynağın başına toplanınca Talibî de yanlarına varıyor. Tazeler kuş civıltılarından örnek alarak Talibî'den bir türkü söylemesini istiyorlar. Talibî'nin gizli sevdiği Emine de orada bulunuyor. Bektaş onun aşkı ile ilk olarak şu demeyi söylüyor :

Yüce dağ başında pınar gözsün
Sürüden seçilmiş emlik kuzusun
Güzellerin başı yayla kızsın
Belki seni bana yazar Yaratan» (2)

Talibî Çoşkun bu uzunca koşmanın yazılış nedenini şöyle anlatıyor :

« Beni beş köyün delikanlıları görüğe götürdüler. Orada her kıza bir türkü söyledim. Emine'ye de söyledim. Bu kızın babası zengin, sana vermez ki dediler. Allah'a yalvar da o yazarsa belki verirler.» (2)

Yazılış nedeni ne olursa olsun, çok lirik bir aşk şiiri. Bu koşmanın tümünü üçüncü bölümde vereceğiz.

TALİBİ VE KEKLİK EMİNE

Talibî, Emine'ye «Keklik Emine» lâkabının takılmasını kendi ağzından şöyle anlatıyor : (2)

« ' Belki seni bana yazar yaratan' redifli koşmamı söyleyip bitirdikten sonra her kıza bir şiir söyle dediler, söyledim. Emine nasıl yürüyor', «Keklik gibi yürüyor» dedim.

Ulku ÜZEN

Âşak Talibî Coşkun 1931 de. „Sivas Halk Şairleri Bayramı“na katıldığı günlerde.

O da beni ayıpladı; «bana neden ad takıyorsun?» dedi.

«O günden sonra Emine'nin adı Keklik Emine olmuştu artık.»

Gelelim Hacı Bektaş'ın Talibî adını almasına :

Yukarıdaki «belki seni bana yazar Yaratan» redifli koşmayı dinleyen Emine bilmemezlikten gelerek :

— Hacı Bektaş bana niye türkü söylüyor?

→

Yoksa bana talip mi? Diye sorar. Yanındaki gençler de :

— He ya sana talip, derler.

Bu olay iki üç ay içinde her tarafta duyulur. Yine bir düğünde Talibî'ye «Neyin talibisin?» diye sorarlar. O da :

Bana neye talip derler
Erenlerin talibiyim
Cümle mahlûkatı birden
Görenlerin talibiyim

Dörtlüğü ile başlayan uzunca bir koşma ile cevap verir. Artık bu olaydan sonra hiç kimse Bektaş'ın adından bahsetmez olur. Halkın dilinde Talibî ile Keklik Emine vardır.

Talibî en çok şiirlerini Emine'si için yazar. Fakat şiirlerinde çok ihtiyatlıdır. Ne olur ne olmaz düşüncesi ile Emine'den hiç bahsetmez. Nitekim kendisi de bir konuşmasında :

« — Aman gardaş babası duyarsa sana ziyan gelir, dediler. Sakın kızın adını söyleme ha? Ben de öyle yaptım.» der. (2) Talibî daha sonraki yıllarda bu ihtiyatı elden bırakacaktır.

Emine'yi her görüşü şiir yazmasına neden olmaktadır.

Koyunlar düztülür Berç'e
Ak kolunda altun sırça
Allı bürük, ipek peçe
Yel estikçe dalgalanır (2)
Dörtlüğü ile başlayan koşmasıyla
Kadir mevlam nasip etti
Geldim ak yârin köyüne
Elinden bir tas su içtim
Benziyor zozzem suyuna (2)

Dörtlüğü ile başlayan koşması bu nedenle yazılmıştır.

Talibî Keklik Emine'si ile buluşmak için çeşitli vesileler arar. Fakat ayrı ayrı köylerde bulunmaları birbirlerini görmelerini engeller. Öyle sık sık görüşemezler.

Artık Talibî'nin askerlik çağı gelmiştir. Kurtuluş Savaşı başlarında 20 yaşında bir delikanlıdır. Bir kitapçığında vatani görevini şu cümlelerle anlatmaktadır :

« Son zamanda memleket düşmandan kurtulup Cumhuriyet devrinde vatan saadet ve hürriyete kavuştuktan sonra şair topçu askeri olarak, muvazzaflığı Konya'da Fahrettin Paşanın Birinci Ordu Kumandanlığında Beşinci Topçu Alayından terhis olmuştur.» (4)

Askerlik görevini bitirir, köyüne döner. Cumhuriyet kurulmuştur ama, ağalık düzeni yerinde durmaktadır. O günleri şöyle anlatır :

« — Seferberlik bitti, Cumhuriyet kuruldu. Ağalardan korkuyordum. Beni ancak çobanlar tutuyorlardı.» (2)

Askerden dönen Talibî artık yapayalnızdır. Elinden tutacak kimsesi yoktur. Köyde kendisini çobanlar tutmaktadır. Bu sıralarda Keklik Emine'sini de göremez olur.

KÜTÜ GÜNLERİN BAŞLANGICI

Kötü günlerin başlangıcını şöyle anlatıyor:

« — Babası kıızı kardeşinin oğluna verdi. Fakat kız gönülsüzdü. Beni de aşık olarak düğüne çağırdılar. Orada türküler söyledim.

« . . . daha doğrusu Emine'nin babası zengin, her istediğini yapabilir. İnsanı vurdurabilir de. Ben bu bakımdan korktum. Emine ile arayı soğuttum. Bunun için Emine, aşık benden yüz çevirdi sanmış, küsmüş, Aramız bozuldu Babası da aramızda olanları duymuş, kızmış. Evvelce anamı dümtür gönderdim, kıızı vermemişti. Hemen evermeyi uygun görmüş. Ev içinde kardeş oğluna vermişti. Her ne kadar düğüne gittiysen de, bu yüzden korktum.» (2)

Talibî düğün günü duygularını
Kanatlıdan çıkar doğan ay gibi
Gözleri sürmeli kaşı yay gibi
Açmış ak gerdan beyaz kar gibi
Bulmadım eşini yanarım sana (2)
Dörtlüğü ile başlayan koşmasında anlatır.

Çok güçlü bir eda vardır bu koşmada. Talibî adeta kükrer.

— Devam edecek —

(1) İbrahim Aslanoğlu Talibî'nin doğum yılını 1900 olarak gösteriyor. Vehbi Cem Aşkun da aynı tarihi kabul etmektedir. Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal Talibî'nin doğumunu 1314 (1898) olarak almıştır. Ona göre 1904 yılı Talibî'nin nüfustaki doğum yılıdır. Prof. Fuat Köprülü ise 1905 yılını doğum yılı olarak kabul eder .

(2) İbrahim Aslanoğlu'nun notlarından. 1965

(3) Fazıl Oyat. 20 Halk Şairi. Sayfa 28-33

(4) Talibî'nin 1965 tarihli kitapçığı.

Âşık Talibî Coşkun
Ülkü Üzen'in fırçası
ile

Âşık

Talibî

Coşkun

Hakkında

Yazılanlar

Kitaplar :

1. Ahmet Kutsi Tecer : Sivas Halk Şairleri Bayramı, 1932
2. Prof. Fuad Köprülü : Türk Saz Şairleri Antolojisi, 1940, s.712
3. Fazıl Oyat : 20 Halk Şairi, 1948
4. Dr. M. İlhan Başgöz : Türk Halk Edebiyatı Antolojisi, 1956, s. 173, 209
5. M. Halit Bayrı : Halk Şiiri, 1957, s.14,71
6. Eflatun Cem Güney : Halk Şiiri Antolojisi, 1959, s. 137
7. Refik Ahmet Sevengil : Çağımızın Halk Şairleri, 1967, s. 319-325
8. Vehbi Cem Aşkun : Yerme ve Güldürüler, 1973, s. 76-78
9. Dr. Saim Sakaoğlu - Dr. Turgut Günay : Halk Şiirinde Atatürk, 1947, s. 93, 116
10. Ahmet Edip Uysal : «Sivaslı Halk Ozan

Talibî'de Mizah»1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, (C.II. de yayınlanacak)

Dergiler :

1. Fethi Tevet : «Sivaslı Âşık Talibî», Halk Bilgisi Haberleri, Sayı 59, 1936
2. Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal : «Talibî Coşkun: Bir halk Şairimizin Portresi», ÇELE Sayı 24, 1965, s. 4-10
3. İbrahim Aslanoğlu : «Talibî Coşkun», Su, Sayı 56, 1965 s. 12-14
4. İbrahim Aslanoğlu : «Talibî», Sivas Folkloru, Sayı 16, 1974, s. 20-23
5. Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal : «Kaybettiğimiz bir Ozan : Sivaslı Talibî Coşkun», Türk Folklor Araştırmaları, sayı 323, Haziran 1976, s. 7678-7680

HALK ŞAIRİ TALİBÎ COŞKUN

— 2 —

Kutlu ÖZEN

Fazıl Oyat düğün sonrası için şöyle diyor:
«Talibî boynu bükük evine dönüyor. Fakat Emine'nin başkasına yar olması çok zoruna gidiyor. Artık Emine hakkındaki sevgisini dışa vuruyor. Bir çok demeler söylüyor. (1)

TALİBÎ SIVAS HALK ŞAIRLERİ BAYRAMI'NDA

Emine'nin düğününden sonra Sivas'a gelen şair bu günlerini şöyle anlatır :

«Ondan sonra Sivas'ta Şairler Bayramı'na geldim. (5 Kasım 1931) Halkevine 25 liraya odacı yaptılar. Üç beş ay kaldım. Yamp tutuştum.

«Emine'nin Şükrü'de gözü yoktu aslında; zorla vermişlerdi. O da Kör Osman'a kaçacak dediler. Ben tuttum tekrar gittim. Köye yanaşmıyorum, kızı göremiyorum.» (2)

Görülüyor ki Talibî'yi ilgilendiren Halk Şairleri değildir. Köyde bıraktığı Keklik Emine'sidir. Halbuki rahmetli Ahmet Kutsi Tecer'in tertiplemediği Sivas Halk Şairleri Bayramı, Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk şairler bayramıdır. Talibî bu bayramın önemini kavrayamamıştır.

KEKLIK EMİNE'Yİ KAÇIRIYORLAR

Talibî'nin köye dönmesi hiç bir şeyi değiştirmemiştir. Köyün zenginlerinden Yusuf, yeğeni Kör Osman'a Emine'yi kaçırır. İşin ilginç yönü o tarihlerde Yusuf'un nikâhlı karısı vardır. Bu nedenle Emine'yi yıllarca metres olarak yanında tutar. (3)

Talibî Emine'nin kaçırılmasını şöyle anlatır :

«Günün birinde yemek yerken Emine'nin kaçırıldığını haber verdiler. Kör Osman'a kaçmış. Şarkışla'da hükümete başvurudum. İlk defa kızın babası ile birleştim. Her ikimiz de iz aramağa çıktık. (2)

Nazlı yarı kaçırılmışlar

İzlerini süren var mı?

Yolculardan haber alam

Yazılarda gören var mı?

Bir müddet sonra jandarmalar köylülerin

de yardımı ile Keklik Emine'yi ve Kör Osman'ı yakalarlar. Şarkışla'ya götürürler.

«—Şarkışla'ya varınca sorguya çektiler. Osman'ın başka suçları da varmış. Onu içeri attılar. Kızı Zırl Yusuf yanına aldı. Zırl iki metre boyunda olup, esmerdi. Emine'nin gönlü kaçın diye adamın adını Zırl koydum.» (3)

Talibî Keklik Emine'nin Yusuf'un metresi olmasını bir türlü hazmedemez. Zaman zaman Emine'ye sataşır. Ve bu yüzden de başı derde girer.

«Birgün Emine pencereden bakıyor dediler. Hemen koştum. Orada eli kulağa atıp:

Benim derdimi deftere

Kalem ile yaz Eminem

Bana nisbet yadelerde

Savrularak gez Eminem

dörtlüğü ile başlayan deyişi söyledim. Eli Deynekli Yusuf taraftarları sesimi duyup gelmişler. Beni döğmek istediler. Fakat kadınlar beni tutup döğdürmediler. Nahiye haber verildi. Nahiye Müdürü:

— Canım ne olacak iki türkü söylemekle deyip onları susturdu.» (2)

Yine Talibî anılarının bir yerinde :

«... Diğer köylere gider kendimi teskin ederdim. Bir dürbün aldım. Uzaktan Emine'yi gözetledim. Sonradan bir Karakoş Kumandanı Zırl Yusuf'u döğdü de ona hediye ettim.» (2) der.

TALİBÎ'NİN EVLENMESİ

Talibî Emine'yi almaktan ümidini kesince evlenmeye karar verir. Zaten köylüler de «Bari seni evlendirelim. Gel sen o kızı unut» derler. Talibî de Zeliha adlı bir kızla evlenir.

« Ben Keklik Emine kaçtıktan sonra yayla köylerinden Zahey (Zeliha) adlı bir kızla evlendim. Ondan üç oğlum oldu. Birisi öldü. Kadın da iki yıl önce öldü. (1963)

Zahey zaman zaman bana sorar «Emine'yi severdin, beni neden aldın?» derdi. Ben de «Canım onu bahane ederek kitaplarımı satıyor, sizin ekmek paranızı tedarik ediyorum» der-

dim. O da «Öyleyse Allah işini rast getirsin» derdi. (2)

MAHKEME KAPILARINDA

Talibî'nin yaşantısında mahkeme safahatı önemli bir yer tutar. Emine'yi doğru dürüst görmeyen Talibî için mahkeme bulunmaz bir nimettir. Emine'nin hiçbir mahkemesini kaçırmaz. Bir şürinde Emine'yi görmekten duyduğu sevinci

Eminem hoş geldin Sivas eline

Mahkemeye geldi durdu salona

Güzelliği düştü balkın diline

Al yanağa zülûf düşmüş geliyor

dörtlülüğü ile belli eder. Emine'sinin yüzünü

değil, eteğini bile görmeğe razıdır. Nitelikim:

Talibî der ifademiz kurtuldu

Bugün yarı gördüm, yürek yırtıldı

Uçu bir çıktılar kapı örtüldü

Sonraki çıkmada peşini gördüm

diyerek duygularını belirtir.

Emine'nin babası kızını kaçıran Osman'dan, onu metres tutan Yusuf'tan şikayetçidir. Bu nedenle her ikisinden de davacı olur. Talibî de bu davalarda çoğu zaman şahit, çoğu zaman dinleyici olarak bulunur.

Talibî anılarının bir yerinde

«Üçyüz haneli köy onlardan taraf. Ben fakirim. Kızın babası beni teşvik ederdi. Babası çocuk düşürdü diye kızını mahkemeye verdi. Şarkışla'ya gittik. Osman hapishaneden çıkınca Zırl onu kovdu.» (2)

Emine'nin kaçırlması ile Şarkışla'da başlayan mahkeme Sivas'a intikal eder. Yıllarca süren bu mahkemelerden bir sonuç alınmaz. Bu nedenle Talibî :

Dünyanın derdini bilen tabipler

Şu benim derdimi bilomediler

Benim gibi olur bahtı garipler

Zaval erdi çare bulamadılar

dörtlülüğü ile hakimlerden şikâyetçi olur.

«... mahkeme gâh Şarkışla'da, gâh Sivas'ta devam etti. Ben korkumdan köy gidemiyordum. Bir gün: «Ben Emine'yi iyice göremedim. O kadar görmek istiyorum ki» dedim. «Mahkemeye gelince gel bak» dediler. Baktım eski güzelliğinin onda biri kalmamış.» (2)

Eminem eski güzelliği nettin?

Kadrini bilmedin, bir pula sattın.

Kendini düşmanlar içine attın

Sevdası bağrımı delmiş nedeyim.

Böyle der ama gene de Keklik Emine'sinden vazgeçemez. Talibî her türlü eziyete katlanır, ölümü bile göze alır.

Talibî anılarının bir bölümünde bu noktaya değinerek :

«Zırl Yusuf beni vurdurmak için Uzunayla Çerkezine para verdi. Fakat onlar bana kıymadılar» der. (2)

Mahkemelerin uzaması Talibî'yi hem ümitsizliğe, hem de gülünç durumlara düşürür:

«Zara'da iken duydum ki davayı temyiz etmişler. Emine üç gün sonra Sivas'a gelecekmiş. Ben de hemen Sivas'a gittim. Kimi beni dinleyenler acır, kimi güler; kimi yolunu kesip alıp getirelim derler. Ben de gâh sevindim, gâh üzüldüm.» (2)

Yıllarca yalvardım nizahu kesin

Hakimler hükmedin, kâtipler yazın

Yılan enik iken başımı ezin

Büyüdükten sonra başatmadiler

diyen Talibî bu isteğinde ne kadar haklıdır.

SÜREKLİ GURBETE ÇIKIŞ

Gerek mahkemelerin uzaması ve gerekse ölüm korkusu Talibî'yi önce köyünden, sonra kasabasından uzaklaştırır. 1938 yılında ölüm tarihi olan 1976 yılına kadar aşağı yukarı kırk yıl, sürekli bir gurbet hayatı yaşar.

Talibî gurbete çıkış nedenini «Turizm Halk Şairi Talibî Çoşkun» adlı kitabında şöyle anlatır:

«Gençlik çağlarında Keklik Emine isimli bir kız ile aralarında çok heyecanlı aşk maceraları geçti. Ve uzun yıllar mahkeme kapılarında ve hakimler huzurunda duruşmalarda bulduysa da birbirlerine kavuşmak imkânı olamadı. Buna rağmen feleğe kahretti bütün genç ömrünü diyari gurbette geçirdi. Böylece yalnız ve Saltabaş (başına buyruk) seyahat gezmesinin yegâne sebebi şu maddeler olabiliyor. Keklik Emine gibi bir güzel bulur evlenirim. Yahut her memleket bana yardım eder. Zengin olursam sevgilimi düşmanlardan geri alırım ümidiyle dünyayı gezdi. Nasipten ziyade bir şey kazanamadı.» (4)

Talibî'nin gurbet hayatı ıstıraplarla doludur. Yoksulluğun, açlığın, kimsesizliğin, garipliğinin, çaresizliğin hepsini tatmıştır. Yıllarca

→

br kaşık sıcak çorbanın, rahat bir yatağın ve oturup kalacağı birgöz odanın hasretini çekmiştir. 1965 tarihli kitapçığında çektiği sıkıntıları şöyle anlatır :

«Böylece ilham yıllarımda, vatan yollarında hizmet eden İkinci Evliya Çelebimizin (Talibî Coşkun) devlet tarafından bir maaşı, geliri yoktur. Memleketleri seyyahat gezerken devlet memurlarına ve millet topluluğuna tertip edilen derneklerde okuduğu şiirler ve destanlardan aldığı ücretler ile alalade geçim temin edip çok

zaman yokluk içerisinde kıvrılarak dünyayı dolışan büyük ozan» (4)

sözlerinden yaşamını nasıl sürdürdüğünü öğrenebiliyoruz. Hele onun son günleri yürekler açıstır. Gülali Aydınoğlu 1973 yılında gördüğü Talibî'yi şöyle anlatır:

—Devam edecek—

1. Fazal Oyat: 20 Halk Şairi.
2. İbrahim Aslanoğlu'nun notları.
3. Ankara Destanı. Talibî Coşkun. 1938.
4. Turizm Halk Şairi Talibî Coşkun. 1965.

Halk Şairi Talibî Coşkun

— 3 —

Kutlu ÖZEN

Soğuk bir kış günü idi. Öğretmenler odasına girdiğimde göğsünde 5 tane madalyası olan, giysileri yırtık, kirli ve perişan durumda dudakları morarmış; zorla solunum yapabilen, babacan ,ama hiç de yabancı gelmeyen birinin oturduğunu gördüm.

Geçimini sağlayacak bir uğraşından, kendisine bakacak, koruyacak, besleyecek sıcak bir yuvadan ,dost elinden; mesleki dernekten yoksun olması nedeniyle ayakta duracak durumda olmadığı halde **dilenmemek**, kimseye muhtaç olmamak için kendi sanatını icra ederek genellikle okullarda şiirlerini okumakta, kısacası yapılan yardımlarla kıt kanaat geçinmekte idi. (1)

İşte size 1973 Türkiye'sinde bir halk şairi tablosu.

TALİBİNİN GEZİLERİ

Talibî Coşkun kendisinin de belirttiği gibi şairliği kazanç kapısı yapan bir kişi. Bu nedenle sürekli olarak bir yerde durmamış ve gezginci bir halk şairi olarak yurdun dört bir yanını dolaşmıştır.

Kendi ifadesine göre 67 vilâyet, 455 kaza, onbin pare köy görmüş ve bu memleketlerden ilhamlar alarak şiir yazmıştır. (2)

Yine kendi ifadesine göre «... o zaman verdiği dilekçeler kabul edilerek 1938 Kasım ayı sonunda evvelâ dış memleketlerdeki Türk sefareatlerini ziyaret etti. Çeşitli ilhamlar aldı. Bazı eserler çıkardı. Bir müddet sonra yine Türkiye'ye geldi. Kendisinin hiç bir tahsili olmadığı gibi Türkçeden başka lisan bilmiyor.» (2) Sözleriyle yurt dışına çıktığını belirtmektedir. Yine aynı kitapçıkta «... Böylece Suudi Arabistan'ı ve Kıbrıs adası gibi memleketleri de ziyaret edip her muhitine bir eser yazmıştır.» (2) Sözlerinden hangi memleketleri dolaştığını öğreniyoruz. Ben şahsen Talibî'nin yurt dışına çıkmış olduğuna inanmıyorum. Talibî'yi yakinen tanıyanlar gayet iyi bilirler ki rahmetli övünmeyi çok severdi.

Talibî gezilerinin Allah'ın emri ile yapılmış olduğuna kendisini inandırmıştı. Nitelikim «... Gideceği şehirleri niyet edip rüyasında görürse giderdi; yoksa gitmezdi .Her memleketi böyle dolaşırken insanların karakterlerine de tercüman olmuştur. Rüyasında gördüğü memleketlere vardığı zaman bazı semtini aynen bulurdu. Bu da bir dad-ı Hak (Allah vergisi), hem de ilham-ı Rabbanî idi.» (2) sözleri düşüncemizi doğrulamaktadır.

Aynı esere göre dünyanın her yerini gezen Talibî asıl ilhamını Türkiye'mizden almıştır.

Talibî'nin 1938 den, ölüm tarihi olan 1976 yılına kadar nereleri gezdiğini, nelerle karşılaşmış olduğunu aşağı yukarı bilmekteyiz. Çünkü hemen her yıl çıkarmış olduğu kitapçıklarında bu hususu belirtmiştir. Yalnız Talibî'nin Ankara'ya ilk defa ne zaman geldiğini kestirmek güç. Turizm Halk Şairi Talibî Coşkun adlı kitapçığında Ankara'ya 1933 yılında geldiğini ve Onuncu yıl törenlerine katılmış olduğunu şiirleri çok beğenildiği için Parti Gelel Sekreteri Recep Peker tarafından bayram madalyası ile taltif edildiğini yazmaktadır. (2) 1938 tarihli Ankara Destanı adlı kitapçıkta ise bu hususa hiç değinilmez ve tarih belirtilmeyecek şekilde aşağıdaki bilgiler verilir:

«Talibî derdinin çaresiz kaldığını anlayarak büyük Ankara'ya geliyor. Yurdun gözbebeğini ziyaret edip Ankara'da bir müddet kalıyor.» (3)

Her iki kitapçıktan öğrendiğimize göre Talibî'ye Ankara'ya her gelişinde büyük ilgi gösterilmiştir. Ankara Valisi Nevzat Tandoğan Belediye Su İşleri'nde Talibî'yi görevlendirmiş, fakat Talibî bu görevde uzun müddet kalmamıştır. (2)

Parti kanalı ile şiirleri 250 TL karşılığı Halkovleri merkezince satın alınmış ve kendisine maddi yardım yapılmışsa da Talibî şiirlerinden aldığı bu parayı da çarçur etmiştir. (3)

Ankara'da bir kaç yıl kalan Talibî kendi

ifadesine göre «doksan kilo vücut peydah edip» Sivas'a döner. Sivas Kâmil Matbaasında 1938 **Ankara Destanı** adlı eserini bastırır.

TALİBİ'NİN İNTİHAR ETMEĞE KARAR VERMESİ

Talibî 17 Kasım 1938 tarihinde Atatürk'ün ölümüne duyduğu aşırı üzüntüden dolayı intihar etmeğe karar verir.

**Düğün olsa, dernek olsa donanmam
Yalan imiş bu dünyaya güvenmem
Atatürk'e ölmüş derler inanmam
Yas çekip de karaları bağlarım (5)**

«Atatürk'ü ziyaret etmek gayesiyle Ankara'da çok bulundu. Günün birinde Atatürk dünyasını değiştirdi. Bu halk şairi (şairi) büyük Ata'nın cenaze töreninde bütün milletle beraber ağladı. Bu büyük yas ve matem günleri kendisine büyük üzüntüler yarattı. Karanlık hayatının aydınlığa çıkmaz bir yol olduğunu anlayarak artık muradından ümitleri kesmişti. Son zamanda kendini intihar etmeğe karar verdi.

«Ankara'nın Telsizler semtinde körfez bir evde kirayla oturuyordu. 17 Kasım 1938 tarihinde Atatürk'ün mateminden bir hafta sonra cinnet geçirip intihar etmeğe karar verdi. Kendi evinde yalnız olarak ikamet ediyordu. Dört sandalye, bir masa, bir karyola yatağı vardı. Karyolasına yakın bir masaya yanıştı. Aynı zamanda zehiri bir kutudan çıkardı. Kapıyı arkasından kitledi. Aklı gidip geliyordu. Bir ara ayıktı. Yarep (Ya Rab) ben ne yapıyorum. Akibetim böylemi olacaktı? Yavrularıma hasret gideceğim diye ağlıyordu.» (2)

Talibî bu halde iken sandalye üzerinde bir saatlik bir uykuya dalar. Rüyasında «yeşil sarıklı, uzun boylu, hemde ak sakallı, yüzü nurlu bir derviş» görür; kim olduğunu sorar. O zat da «Benim ismim Evliya Çelebi der unutmama ismimi der» hayat hikâyesini anlatır, Kuran-ı Kerim'den ayetler okur; Talibî'ye nasihat eder. Talibî'de bunun üzerine intihar etmekten vaz geçer.

Bu güne kadar Evliya Çelebi hakkında bilgisi olmayan Talibî, rüyasını Pertev Naili Boratav'a anlatır. Ondan Evliya Çelebi'nin kim olduğunu öğrenir. (2)

Bu olaydan sonra Talibî Coşkun kendisi-

ne yeni bir ünvan daha bulmuştur. İkinci Evliya Çelebi.

Madem ki Evliya Çelebi dünyayı dolaşmıştır, Kendisi de dolaşmalıdır. Nitekim öyle de yapar. O şehir senin, bu kasaba benim dolaşır durur.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TALİBİ

1939 yılında başlayan harp bütün dünyanın üzerine bir karabulut gibi çöker. Talibî'yi ihtiyat asker olarak cepheye çağırırlar. 1939-1944 yılları arasında Edirne'de elde silah, görev başındadır.

Talibî beş yıl süren ihtiyat askerliği sırasında boş durmaz, çeşitli şiirler yazar. **Trakya Destanı** adını verdiği bir de kitapçık yayınladı. (1944) Bu arada Emine'sini de unutmaz; Nitekim Mektup şiirinde :

**Eminem yollara kolcu bekitsin
Gözlerinden kanlı yaşlar akıtsın
Seni gizli bir adama okutsun
Mektubum onlardan bir haber getir. (4)**

dörtlüğü ile sevgi ve hasretini açığa vurur! Fakat bu arada ufak tefek çapkınlıklar yapmaktan da geri durmaz. «Bir gün Edirne'de gezerken bir bakkal dükkânına işi düşer ve bakkalın kızına aşık olur.

**Alışveriş yapar, paralar bozar
Kaşını oynatar, kirpiğin süzer
Edirne'de yoktur böyle bir güzel
Huri gılmanları eş ettin güzel.**

diyene Talibî eğitime giderken de gördüğü kızlara türkü söylemekten geri kalmaz.

**Birisinin beyaz örtü başında
Birisinin kalem oynar kaşında
Biri hayalimde, biri düşümde**

**Benim sizde kaldı nazarım kızlar
Şimdi Edirne'de askerim kızlar (4)**

1944 yılında terhis olan Talibî İstanbul'a gelir. «Şairimiz Talibî Coşkun terhis olduktan sonra iş bulurum ümidiyle İstanbul'da kalıyor. İstanbul'un dış güzelliğine ve şirinliğine hayran olan şairin maddi sıkıntıları yüzünden vaziyeti fenalaşıyor ve perişan sefil bir halde şurada, burada gün geçiriyor. Artık güzel İstanbul ona zindan oluyor. Halkevlerine, Partiye baş vuruyorsa da bir fayda temin edemiyor.» (4)

Seni methettiler görmeğe geldim

Cihanda yok imiş eşin İstanbul
Seni seven adam zengin olmalı
Parayı istersin peşin İstanbul
diyen şair diğer dörtlükte :

Çınar gibi ağaçların çürüsün
Yer yarılısın, denizlerin kurusun
Duvarlardan örümcekler yürüsün
Belâya uğrasın başın İstanbul

diyerek hoşnutsuzluğunu çok acı bir dille açığa vuruyor. Bir müddet sonra da Ankara'ya dönüyor. (4)

UST USTE GELEN FELÂKETLER

Talibî terhis olmasına bir yıl kala 12 Haziran 1943 tarihinde kardeşini kaybediyor. *Zelzele Seylâp Destanı*'nın 1945 tarihli 2. baskısında «kardeş acısı» başlığı altında aşağıdaki bilgiyi veriyor:

«Seferberlik öksüzlerinden dört kardeşin büyüğü olan Talibî Coşkun küçük kardaşı Mehmet Çavuş'u köyün iki bin metre ilerisinde Eşek Doymaz adında bir tepenin koyağında evvelâ dostlukla konuşup sonradan ansızın kalbine hançeri saplayarak kahpelikle öldüren bir çakalın bu canavarca katilliğine bütün halk taaccüp ederek umum halk diğer köylülerle birlikte zavallı Mehmet Çavuş için gözyaşı döktüler.

Herkese ağıtlar söyleyen ve destanlar düzen Talibî Coşkun kardeşinin evlenme çağlarında iken muradı mahşere kalan kardeşinin ölümüne halk ile beraber ağladı. Ciğerleri parçalayacak ağıtlar söyledi. (5)

Yatmış tepenin yüzüne
Kum dolmuş elâ gözüne
Al ile avlanan kardaş
Uymuş ellerin sözüne
Yeşil ekin her bir yanı
Yaresinden akmaş kanı
Şehitler gibi yatıyor
Tam kblaya dönmüş yönü

Talibî bu felâketten iki yıl sonra 1945 gününde ikinci bir felâkete daha uğrar. Bacağının birisini kaybeder ve yaşamını topal olarak sürdürür. Olayı kendi ağzından dinliyelim:

Güzün bağlar sökülüyor
Gazel yaprak dökülüyor
Katlan deli gönül katlan
Başa gelen çekiliyor

Talibî'nin dediği gibi başa gelen çekiliyor. «Yaptığı seyahatlar esnasında 1945 senesinin güz aylarında Erzurum'dan Sivas'a gelirken Divrik'ten geçen demiryolu üzerinde geceleyin vuku bulan tren kazansında sol bacağı ezilerek tedavi sonunda sakat kaldı.» (2)

Aynı eserden öğrendiğimize göre Talibî güreşe de merak salmış olmalı ki bu kazadan sonra güreşi bırakmak zorunda kalır ve «Aşkın Pehlivanı» ünvanını alır. (2)

Talibî «Aşkın Pehlivanı» sözünü uzun zaman kitapçıklarında kullanmıştır. Nitekim 1955 yılında çıkarmış olduğu «Kahramanlık Duyguları» adlı eseri ile 1958 yılında yayınlanan «Yeşil Giresun Kalesi» adlı eserlerinde bu ünvanları kullandığını görürüz.

MERSİN OLAYI

İkinci Dünya Harbi'nin bitiminden bir kaç yıl sonra Kore Savaşı başladı. 1950 yılında bir Türk tugayı savaşmak için Kore'ye gönderildi. Mehmetçik yurdundan binlerce kilometre uzaklarda kahramanlık destanları yarattı. Halk şairi Talibî Coşkun da bu kahraman memleket çocukları için destanlar yazdı. Bu destanları satarken belediye memurları tarafından hırpalandı, hakarete uğradı. Bir halk şairinin yaşamını sürdürmek için nelere katlandığını bilmek bakımından çok önemli olan Mersin Olayı'nı kendi ağzından dinliyelim :

«Kore harb'ine bir çok heyecanlı destanlar yazıp bastırılmış. Bu destanları kazalarda ve vilâyetlerde hafta pazarlarını takip ederek ve halk arasında yayınlarken Belediye memurları tarafından çok sıkıntılar çekmiştir. Şair bavu-lunu eline alır, pazar yerlerinde, yol harici münhal yerlerde satış yaparken Belediye Çavuşları fuzulî müdahale eder şaire satırmazlardı. Başındaki kalabalığı da bir bahane ederd. Velhasıl bazı şchirlerde Talibî'nin satışlarına ve hem de rızgına mani olmuşlar bu sebepten şairimiz destanlarını ve kitaplarını bu şekilde satmayı bırakmıştır. Belediye memurlarına da çok kahir'i şiirler söylemiştir.

1950 yılında Mersin'de Kore Harbi'nin destanlarını satarken yine bir Belediye memuru mani oluyor. Ağır tazyik yaparken düdükle çalıp kalabalığı dağıtıyor ve şairle de kavga yapıyor. Göğsündeki madalyayı koparıyor.

Halk şairi bir kaç şahitler bulup Mersin Valisine müracaatla hadiseyi ifade ediyor. Belediye memuru hakkında takibat yapılıyor. Belediye memuru özür diliyor. Dava mahkemeye intikal etmiyor. Şair merhametlidir. affediyor.

Talibî bu olayı anlatan uzun bir destan yazıp belediye memurunu hicveder. Destandan üç dörtlük :

Destan satma dedi kavga kabarttı
Halk içinde kendisini kubarıttı
Göğsündeki madalyayı koparttı
Ağır tazyik yapar beni susturur

Her esnafa bir bahane buluyor
Hemen yakasını ele doluyor
Herkesin rızgına mani oluyor
Garaz yapar bazıları ezdirir

Dedim bu destanlar zafer şarkısı
Korc'deki kahramanlar sevgisi
Sende hiç yok mudur vatan duygusu
Zaman bunu tarihlere yazdırır

—Devam edecek—

Kaynak :

- (1) Sivas Folkloru, Sayı: 43, Yıl 1976
- (2) Turizm Halk Şairi Talibî Coşkun, Konya 1965
- (3) Ankara Destanı, Sivas Kâmil Matbaası, 1938
- (4) Trakya Destanı, Ankara 1944
- (5) Zelzele-seylap Destanı, Ankara 1945

Halk Şairi Talibî Coşkun

— 4 —

Kutlu ÖZEN

Talibî'nin çilesi bununla da bitmez. Onu daha yeni yeni çileler, felâketler beklemektedir. Dilerseniz bundan sonrasını Talibî'nin ağzından dinleyelim:

KURT SÜRÜLERİNİN HÜCUMU

«Pehlivan Halk Şairi Talibî Coşkun feleğin çenberinden geçen, çok kara günler gören talihsiz bir vatandaşdır. Yine Karadeniz havali seyehatının birinde 1953 yılının şiddetli kışında Samsun'dan ayrılıp memleketine gitmek üzere Amasya, Tokat topraklarından ve Niksarla Erbaa arasında bazı köylerde ağaların daveti üzerine dolaşırken çok kar yağıyor. Her taraf kapanıyor. Bir çok kamyonlar ve otobüsler yollarda kalıyor.

«Niksar Kaymakamı ve Lâdik Nahiye Müdürü emri ile Talibî Coşkun'u köy bekçileri ve bazı gençler karları çığır yaparak köyden köye götürüyorlar. Erbaa ile Niksar arasında Rum dağlarının şiddetli kışında bir kaç köylerde gece muhabbetlerinde kalıyorsa da kendisini Erbaa kazasına düşürmeğe çalışıyordu.

«Sabahtan havanın açıklığına kanarak Endek Pınarı köyünden bir kaç bekçiyle Erbaa yolunu tutuyor. İleri gidince bekçiler bırakıp gidiyorlar. Talibî rica edip yalvarıyorsa da kabul etmiyorlar. Şair orada yalnız kalıyor. Yardımcım Allah olsun deyip karları yara yara yürümeye başlıyor.

«Kendisi ağır vücutlu 110 kilo ağırlığında idi. Ayağında lastik çizme, elinde baston- Za-

ten sol bacağı sakattır- böyle adım adım yürürken yine kış zorlatıyor. Dağ taş belirsiz oluyor.

«Talibî Coşkun izlerini kayıp edip tam manasıyla yolunu şaşırmişti. Elindeki bastonun ucunda 25 santim demir var. Daima bastona dayanarak karları yırtıp gidiyordu. Nereye gittiğini de bilmiyordu. Ara sıra yüksek sesle ilâhiler, gazeller söyleyip kendini teselli ediyordu. Böylece başı gözü sarılı, elleri eldivensizdi. Fakat ağır vücutlu olduğu halde hiç üşümez ve terler dökerdi. En fazla vücut sikleti ve korkudan idi.

«Talibî çarnaçar bir vaziyette kalmıştı. Allahtan başka hiç bir güvenecek bir şeyi yoktu. Üzerinde silah ve bıçak gibi tedarik de yoktu. Lâkin elindeki bastona güveniyordu. Böylece şaşkın bir halde dolaşırken bir zümre canavarlar gördü. Bu kurtlar Talibî'ye pek yakın gelmediler. Talibî birden yüksek sesle bağırmağa başladı ve kurtlar biraz uzaklaştı. Talibî'nin de yüreği biraz ferahlamıştı. Böyle mücahelode iken kurtlar ikiye bölündü Talibî ortalarında kaldı. Eyvah! bu kurtlar son zamanda kanımı dökcekler diye.

«Elindeki bastonun kabzası gümüştü. Alt ucu demirliydi. Bastonun kabza tarafına mendil bağlayıp adeta bir silah gibi kurtlara gösterdi ve tekrar da mavzer tüfek gibi yüzüne tutup kurtları hedef alırken kalbinden şu beyitler döndü, heyecan ile hay hay dedi.»

(Yçşil Giresun Kalesi. Sayfa: 10 — 11)

Talibî'nin bu an'atımı ne kadar doğal, ne kadar rahat, ne kadar içten. Tam bir halk nesri. Elimdeki kitapçığım diğer sayfaları noksan olduğu için olayın bundan sonrasını yazamadım.

Talibî bu olayı nazımla da anlatmış. Destanın ilk üç dördlülüğü şöyle:

Çok kar yağmış dağlar dereler dümdüz
Yol belirsiz olmuş, şaşırırım gündüz

— Ashı altın, kökü gümüş olmak: Soylu ve asil olmak.

Yaralı parmağa kurt düşürmek: Ortahği karıştırmak, dedikodu çıkarmak.

— Kara dalak kesilmek: Yorgunluktan, sıcaktan terlemek, kızarmak.

— Sınar: Akraba, hısım.

— Ofartmak : Mübalâğa etmek

Yazalamak: Serpmek, dağıtmak

— Kalaklanmak: Yctişmek, gelişmek.

→

Dağların başında kaldım yalnız
Yok mu kurtaracak canımı hay, hay..

Çağırırım, bağırdım duyulmaz seda
Eşiden yok, kimse gelmez imdada
Kimbilir alıma ne yazmış Hüda
Ancak görebildim önümü hay, hay..

Tokat dağlarında kurtlar çevirdi
Bazaları kıyruğunu kıvırdı
Ön ayakları ile karı savurdu
Korkarım dökerler kanımı hay, hay..

Not : Hay kelimesi Allah anlamında kullanılmıştır.

Talibî'yi köylülerin çevredeki çobanların kurtarmış olduğu kesin..

Aynı yılın baharında 4 Nisan 1953 gecesi Çanakkale açıklarında ve Nara Burnu önlerinde Dumlupınar denizaltımız yabancı bir şileple çarpışıp batar. İçinde Subay ve er olmak üzere 81 kişi vardı. Bu vatan evlâtlarından hiç birini kurtarmak mümkün olmadı; hepsi de şehit oldu. Talibî yıllarca kamu oyunu meşgul eden bu elim olayı anlatan bir destan yazar. (1)

Gerek bu destanı ve gerekse daha önceki destanlarını satmak için uzun bir geziye çıkar.

TALİBİ GİRESUN'DA

1957 yılında Giresun'a gelen şair burasını pek beğenmiş olmalı ki uzun müddet orada kalır. Gerçi sonradan «Giresun'da misafir olduğu otellerin üst katında, en soğuk odalarda yatırdılar.» (2) diye şikâyetle bulunursa da gene de hayatından memnundur. Yeşil Giresun Kalesi adlı bir de kitapçık bastırır. Giresun halkına kendisini şöyle tanıtır:

16 yaşında başlayıp, 48 yaşına kadar (1956) mihnet içinde yaşayan şairimizin daha aşkı sönmediği gibi hiç bir mevkie sahip olmamıştır. Haber aldığımıza göre sevgilisi Keklik Emine sağ duruyor. (1957). İşte Talibî de bu sebepten madur (mağdur) ve perişan olmuştur.

Şimdiki hali 15 yıldan beri (1942) bütün memleketleri dolaşır ve matbaa olan vilayetlerde kitap ve destanlarını bastırıp satma suretiyle geçim temin eder Şair bu seyahatinden en son gelişi de Giresun şehridir.

1957 yılında şehrinize gelen pehlivan halk Şairinin giresun hakkındaki görüşü ve

aldığı intibaları ve milli duyguları bize yayınlamaktadır.

Yazmış olduğu Yeşil Giresun kalesi ve bazı kıymetli şiirleri vardır. Yeşil Giresun Kalesi isimli çıkarmış olduğu memleketimiz hakkında ruhi bir hatıradır. Kendisine gereken yardımları esirgememeliyiz....» (3)

Şair bu kitapçıkta Giresunlulara olan minnettarlığını 22 kıtalık bir destanla belirtir. Destandan üç dörtlük:

Giresun şehrinin yeri sahildir
Kasabaları da buna dahildir
İnsanları idare eden akıldır
Her şahsın yazar-bozarları var

Yeşil manzaralı bütün karşılar
Enişli, yokuşlu bütün çarşılar
Güneş vurur her tarafı ışılar
Suları bol, güzel pınarları var

Giresun'da bol bol fındık çıkıyor
Ahalisi boyna kabuk yakıyor
Bazı zengin fakirlere bakıyor.
Maharetli hayır severleri var

Talibî Evliya Çelebi gibi bir adam. Hemen hiç bir şey gözünden kaçmaz. Hele fakirler, garipler, kimsesizler... Talibî bunların dert ortağıdır.

«Bir müddetten beri Giresun'da misafir bulunan şairimiz Talibî Çoşkun'un gördüğü sahipsiz ve hastalıklı bir kadını sokak başlarında zarlanarak (ağlayıp, inleyerek) yattığını görüyor. Hangi memleketli olduğunu soruyorsa da bir cevap alamıyor. Bunu gören Talibî çok merak ediyor. Zaten kendisi de çok dertli bir aşıktır. Bu garip ninesine içinden doğan aşkıdaki acıklı mısraları söylüyor....» (3)
16 kıtalık bu destandan üç dörtlük.

Karadeniz şehirlerini gezerken
Giresun'da garip bir kadın gördüm
Milletin haline bakıp yazarken
Giresun'da garip bir kadın gördüm

Bir kimsesi yoktur, pek garip düşmüş
El ayağı yara, yüzleri şişmiş
Şuurunu kaybetmiş kendinden geçmiş
Giresun'da garip bir kadın gördüm

Sahipsizlik bir dert ölümden beter
Sokakta bayılır, hem sara tutar
Bazı dükkânların önünde yatar
Giresun'da garip bir kadın gördüm

Talibî'nin edebi kişiliğini ayrı bir bölüm -
de anlatacağım için şiir üzerinde yorum yapmı
yorum.

TALİBİ'NİN DİĞER GEZİLERİ

Yeşil Giresun kalesi isimli eserden öğren-
diğimiz göre Talibî Karadeniz gezisine 3 Ekim
1956 tarihinde başlamıştır. Giresun'a gelme-
den önce (1957) Suşehri ve Şebinkarahisar'a
uğrar. Kendi ifadesine göre «Karahisar halkı»
la laubali olup, samimi duygularını yayımlar.
Halktan çok iltifat ve hürmet görür, onlara
heyecanlı geceler yaşatır» (3) Ne hikmetse
yapmış olduğu ibadetlerden de bahseder. «Ka-
rahisar'ın kalcsinden başlayan şehri tamamen
geziyor; vakit namazlarını da Fatih'in eseri
olan üyük Cami'de kılıyor. Her namazda ca-
miye bakıp ve hayranlığını şiirlerle söylü-
yor» (3)

Namaz kılmayanın hali zorlanır
Bahtı karalanır, kalbi kirlenir
Namaz kılanların yüzü nurlanır
Karahisar'da güzel bir cami gördüm

dörtlülüğüyle devam eden 12 kitalık bir övgü
yazıyor.

T R A B Z O N ' D A

Kış Giresun'da geçiren şair 1958 baha -
rında Trabzon'a gelir. Coşkun Halk Şairi kış
aylarında seyyahat yapamazdı. Ve kalbinde
ilham uyanmazdı. Yaz aylarında daha çok il-
ham alıyor. Bu sene de (1957) kısmet olup
kış aylarının acı soğuklarına çarptırdı. Gire-
sun'da misafir olduğu otellerin üst katında en
soğuk odalarında yatırdılar. Trabzona geldiği
zaman 1958 ilk bahar da beraber geldi. Gözü-
ne yeşillikler göründü...» (2) diyen şair baharı
manilerle karşılar.

Bahar geldi bahçelere
Güller erer muradına
Güzeller gezmeğe gider
Yollar erer muradına

Yine geldi bahar yazlar
Hoş kemençe çalar lazlar
Eğlenceler, santır sazlar
Teller erer muradına

Aşıklar derde dayanır
Gönüller aşka boyanır
Çimenler, otlar uyanır
Yerler erer muradına

Şairimiz Karadenizi'n dalgalarından da
duygulanır. Ve bir de Karadeniz destanı yazar.

«Bu sene Trabzon limanında Karadeniz'in
bir coşkunluğunu görüyor. Kendinin kalbi da
coşuyor. O zaman şu değerli Karadeniz Des-
tanını söylemiştir.» (1)

Gurbet yollarını hazar eyledim
Feleğinen böyle pazar eyledim
Trabzon şehrini nazar eyledim
Sana bir destanım var Karadeniz

dörtlülüğüyle başlayan 13 kitalık destanın so -
nunu(yazan ve neşreden: Talibi Coşkun ken -
disi de aslen Sivashdır.) İbaresini koyar.

Şairimiz artık yaşlanmıştır. 1898 tarihini
esas alırsak Talibi 65 yaşındadır. Öyle genç-
lik yıllarındaki gibi sürekli gezilere çıkamaz.
Ankara'da bir gecekondü kiralar. Kıt kanaat
yaşamını sürdürmeğe çalışır. Bu arada eşin dos-
tun yardımlarını da ister. Nitekim 10. 9. 1963
tarihli ve Behçet Kemal Çağlar'a hitaben yaz-
ılmış bir mektup bu hususu belgelemektedir.

—Devam edecek—

Kaynakça:

1. Kahramanlık Duyguları. 4. Baskı 1958,
Sancak Matbaası, Zonguldak.
2. Teksir. (İ. Aslanoğlu'dan alınmıştır.)
3. Yeşil Giresun Kalesi. Hazırlayan : Ha-
lil Sepkin, Giresun 1957

Halk Şairi Talibî Coşkun

— 5 —

Kutlu ÖZEN

Talibi bu mektubunda sıkıntılarını dile getirerek şair Behçet Kemal Çağlar'ın kendisine yardımcı olmasını ister.

«Beyefendi siz beni unuttunuz; diğer şairleri destekleyip ihya ettiniz. Ben de memnun oluyorum. Eşittim ki geçenlerde (1963 yılı) Aşık Vcysel geceleri tertiplediniz. Bu gibi bir çok toplantılar yaptığınızı eşitiyorum. Yalnız beni de bu toplantılara çağırabilirdiniz. Bu hususta sana biraz dargınım. Tabiki gönül umduğuna küser.....» (1)

Behçet Kemal Çağlar'ın Talibî'ye yardımcı olup olmadığını bilemiyoruz. Bildiğimiz Talibî'nin eski dostlarının birer birer ondan yüz çevirdiğidir.

Yalnız Vehbi Cem Aşkun bir makalesinde Behçet Kemal Çağlar'ın Talibî'ye zamanında yardım ettiğini fakat Talibî'nin bunu değerlendiremediğini yazar.

«1938 yılında rahmetli arkadaşım şair Behçet Kemal Çağlar'ın yardımıyla deyişleri Halkevleri merkezince 250 lira karşılığında satın alınmıştı. O tarihlerde bu para az sayılmazdı. Ona Bu parayı Sivas Valisine gönderiyoruz oradan al, gereken ihtiyaçlarını sağlamak suretiyle çiftinle, çubuğunla uğraş. Ayda bir deyişini de Ülkü dergisine gönder, sana karşılığında on lira verilecek» dendi.

«Talibi bu parayı aldı. Ne öküze, ne bu konuda gerekli bir işe yattı. Ankara'ya döndü

ve Ankara Destam adını taşıyan bir destan bastırıp sokaklarda satmaya başladı. Bu durum karşısında artık ona böyle bir olanak daha sağlanmadı.» (2)

Behçet Kemal Çağlar belki de bu nedenle Talibî'den uzaklaştı ve onunla bir daha ilgilenmedi.

Çevresinin ilgisizliğinden yakınan Talibî gene de kitapçıklarını bastırmak için bazı dostlar bulur. (3)

1965 yılında Kıbrıs olaylarını (26 Aralık 1963) anlatan bir kitapçık yayınladı. Daha sonraki yıllarda bu kitapçığını yeni ilâvelerle (1967 ve 1974) zenginleştirilmiştir.

Bin dokuzyüz altmış üçün yılında
Çok kanlar döküldü Kıbrıs yolunda
Urumlar köylerde çete halinde
Dinsiz düşmanlardan aman olur mu?

Kıbrıs Türkleri'nin bahtı karalı
Ankara'ya geldi bir çok yaralı
Ziyarete gedi çok Ankaralı
Hastalar gülüp şadman olur mu?

Bakın şu Kıbrıs'ın kara bahtına
Makariyos yakıştı mı tahtına
Yine Türkler eremedi bahtına
Şu adayı bir kurtaran olur mu? (3)

Not : Talibi 1974 yılında adanın kurtarıldığını gördü.

TALİBİ ESKİŞEHİR'DE

Talibî 1969 yılı başlarında Eskişehir'e gelir. «Memleketimizde bir aydır misafir bulunan 2. Evliya Çelebi isimli seyyahi bir halk şairi Eskişehir okullarını ziyaret edip umum öğrencilere şiir ve ilhamlarıyla kendini tanıtmıştır. Hem de bu ilkbaharın yaptığı sel felâketinde (9.3.1964) kendisi de bulunmuştur. Bu korkunç sayılabın tahribi ve milletin çektiği ıstırap ve memleketin büyük zararlarını görüp heyecana gelip Halk Şairi üzüntü duyarak şu güzel şiirlerini gazetemize sunmuştur.»

Vehbi Cem Aşkun da Talibî'nin Eskişehir gezisi hakkında aşağıdaki bilgiyi verir :

«İki kez de Eskişehir'e geldi ve gereken ilgiyi gördü. Okullara gidip, sınıflarda deyişlerinden okudu. Kendisine her okul gereken maddi yardımı esirgemedi.

« Bundan çok memnun olmuş ve bana :

« — Çocuklarını elimde para bırakmıyorlar.

« Demek surtiyle dert yanmıştı. (2)

TALİBİ SON KEZ SIVAS'TA

Talibî 1968 kışında tekrar Sivas'a gelir (Her halde bu tarihten sonra Sivas'a bir daha uğramadı. Belki uğradıda ben göremedim.

Zamanın Sivas Valisi Vefik Kitapçığıl şairle ilgilenir. Talibî'nin çeşitli okullarda şiir okuyup bir kaç kuruş kazanmasına yardımcı olur. Şair de üç katalık bir şiir le minnettarlığını belirtir.

Hükümet binası tamam üç katlı
Vali Bey vicdanlı, hem de hürmetli
Tahsili kuvvetli, hem nezaketli
Nail olduk güzel şefkatlerine. (5)

Ayrıca «Kara Kış» adlı bir şiirle de Sivaslıların ezeli derdi olan soğuklardan yakınıyor.

Sonbahar geldi, mevsim değişti
Karlar çok yağdı, yollar perişan
Kış geldi ağaçlar döndü gazele
Selvinin üstünde dallar perişan

Bu yıl nasıl ise kış erken bastı
Düşmanma muhtaç eyledi dostu
Vesaitler durdu yolları kesti
Odunsuz kömürsüz evler perişan

Zengin olanlara her bir şey ucuz
Fakirler borçlanmış malları haciz

Bazı vatandaşlar geçimden âciz
Fakir aileler, dullar perişan (5)

İ. Aslanoğlu 1974 tarihli bir makalesinde Talibî için «Bugün olmuş bir yurdu yuvası yok. Uç ay bir şehirde beş ay bir kasabada; kâh otel odalarında yatıyor, kâh han köşelerinde. Dinleyen buldu mu anlatıyor, anlatıyor.....» diyordu.

Talibî de 20.9.1974 tarihli bir şiirinde aynı şeylerden yakınıyordu.

Uslan deli gönül, gocaldın uslan
Yiğit ol da vatan bağına yaslan
Yavuz Sultan Selim hem de Alp Arslan
Türkiye'nin yiğit gazileri var.

Dünyada kendimi beyhude yordum
Akh karahlı çok günler gördüm
Tamam 77 yaşına geldim
Ak alnımın kara yazıları var

Benim ne bağım var, ne de bostanım
Vilayetim belli hem Sivas'tanım
Kıbrıs yadigân iş bu destanım
Seyyah ozanın çok gezileri var

Talibî Coşkun sever vatani, yurdu
Her memleket bana bir ilham verdi
İş bu dertli destanım sona erdi
Yüreğimin bir çok sızıları var (3)

Talibî'nin son şiiri bu olsa gerek. Kıbrıs Destanı'ndan aldığım bu parçanın sonuna Talibî «1314 doğumlu muharebelerin topçu askeri yaşlı halk ozanı Talibî Coşkun» diye imzasını atar.

Abdulkadir Güler Talibî'nin son şiir kitabı olan «Kıbrıs Destanı —1975» hakkında bilgiler verir :

«Aradan bir yıl geçti. İşlerimin takibi nedeniyle Başkent'e gitmiştim. Kısmette tekrar görüşmek varmış. Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi'nde buluştuk. Kıbrıs Destanı ile ilgili bazı deyişlerini not ettiriyordu. Bir ara bana döndü :

«—Onlar dedi, Mehmetcikler Kıbrıs'ta can verdiler, şehit veya gazi oldular. Destanlarını yazmak bize düştü. Ama ağır geliyor bu iş. Layık olduğu şekilde anlatamamaktan korkuyorum.

«Belki haklıydı. Bu haklılığı biraz da

hassaslığından ileri geliyordu.» (6)

TALİBİ'NİN SON GÜNLERİ VE KADIRBİLİR PRF. DR. A. EDİP UYSAL

Talibî'nin son günlerini anlatmadan önce sayın A. Edip Uysaldan söz etmek çok yerinde olur. Bu kadirbilir Profesör Talibî'ye yıllarca kol kanat germiş ve onun unutulup gitmesini önlemiştir. Ben şahsen kendisine, bu kadirbilir Profesöre müteşekkirim.

Kendisi Sivas Folkloru dergisine yazmış olduğu bir makalesinde (Ağustos 1976) Talibî ile tanışmasını şöyle anlatır :

«Talibî'yi yirmi yıl kadar önce Ankara'da Dil ve Tarih—Coğrafya Fakültesine yaptığı bir ziyaret sırasında tanımış, heybetli, çarpıcı görünüşünden gür sesi ile okuduğu şiirlerinden hemen etkilenmişim.

«Talibî'ye Fakülteye sık sık gelmesini, beni görmesini, çünkü kendisini öğrencilerime dinletmek, şiirlerini banda almak istediğimi anlattığım zaman bu teklifimi büyük bir ilgi ile karşıladı. Yaptığımız bir program gereğince haftada en az bir gün Fakülte'ye geliyor, bana hayatım anlatıyor, şiirlerini okuyordu. Son yıllarda memleket çapında gezilerini sürdüremez olmuştu, ancak Ankara içindeki İlkokul, ortaokul ve askerî birlikleri dolaşabilmekteydi.»

«..... öğrenci olaylarının arttığı yıllarda Üniversitelerin kendisini eskiden olduğu kadar büyük ilgi ile dinlememelerinden çok şikâyet ederdi.

«Hele çok sevdiği Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanının (yanılmıyorsam 1969 yılında)

« — Bizim modası geçmiş bir ozanı dinleyecek vaktimiz yok. Bizim gerçekleştirecek büyük davalarımız var!

«Demesi kendisini çok üzmüştü. O yine de şahsi gayreti sayesinde dinleyici bulabiliyordu.»

TALİBİ'NİN ÜLUMU

Sayın Uysal Talibî'nin ölümünü ve daha sonra yapılan işlemleri şöyle anlatıyor :

« Ülümünden bir kaç gün evvel Ankara'da ki bir askerî birlik tarafından davet edilmiş ve birlik mensuplarına yapıldığı bir konuşma ve okuduğu şiirlerine karşılık kendisine 600 lira toplanmıştı.

« Bir iki gün sonra evinin yanındaki kah-

vede otururken aniden yere düşerek öldüğü zaman (12 Mart 1976) cebinden çıkan varı yoğu bu para ile göğsünde taşıdığı altın madalyadan ibaretti. Bu madalaya kendisini sevenler tarafından hediye edilmiş bir hatıra idi.

« Altın madalyalara çok meraklı olan ve onlardan dört beş tancesini ve bir Atatürk resmini yakalarında taşıyan Talibî madalyalarının çoğunu ihtiyacını karşılamak için rehin olarak bırakmıştı. Cebinden çıkan 600 lira ile de kefeni aldı ve üç beş komşunun yardımı ile Ankara'da Karşıyaka mezarlığında Ada 6-8/343 nolu toprak mezara gömüldü.»

Talibî'nin hayatını yeteri kadar anlattığımı sanıyorum. Yazılarımı bitirirken bu garip ve talihsiz şaire Allah'tan sonsuz rahmet dilerim.

Sivas : 9.XI.1976

Birinci Bölümün Sonu

Kaynakça :

1. Talibî'nin mektubu (10.9.1963) İ. Aslanoğlu'ndan alındı.
2. Vehbi Cem Aşkun. Sivas Folkloru, Ağustos 1976
3. Konya'da Molla Hünkârzade Sezai Gülep gibi 1975 ve 1964 tarihli Kıbrıs Destanları bu zatın yardımı ile hazırlanmıştır.
4. Eskişehir'de yazdığı şiirler. (9.3.1963) Teksir. İ. Aslanoğlu'ndan alınmıştır.
5. Gazete kütürü. İ. Aslanoğlu'ndan alındı.
6. Abdulkadir Güler. Sivas Folkloru, Ağustos 1976
7. Ahmet Edip Uysal. Sivas Folkloru, Ağustos 1976